

Israël-lobby dupeert VS én Israël

Messcherpe analyse Amerikaanse politicologen roept veel kritiek op

April 2005: De Israëlische premier Sjaron op bezoek bij president Bush op diens ranch in Texas. Sjaron ligt inmiddels al bijna twee jaar in coma. FOTO EPA

Een Amerikaanse politicus die zich niet vierkant achter Israël opstelt, pleegt politieke zelfmoord; zo machtig is de Israël-lobby in de VS. De politicologen Mearsheimer en Walt betogen dat die lobby legitiem is, maar dat er schadelijke kanten aan zitten. Dat mag je niet zomaar zeggen: de auteurs zijn al beschuldigd van antisemitische broddelwerk.

John J. Mearsheimer & Stephen M. Walt: De Israëllobby. Vertaald door Henk Schreuder, Frans Reusink, Bep Fontijn en Tijmen Roozenboom. Atlas, Amsterdam. ISBN 978904500049 7; 560 blz. € 29,90

De naam had niet misstaan in een boek over Harry Potter: 'the Office of Special Plans' (OSP). Maar dit bureau was geen fictie, het was in 2002 en begin 2003 een denktank van de Amerikaanse onderminister van defensie Douglas Feith. Het had als taak om buiten de geheime dienst CIA om argumenten te verzamelen voor een inval in Irak.

De leden kwamen uit neoconservatieve hoek, en waren veelal werkzaam bij pro-Israëlische instellingen. Ze kregen volgens de Britse

krant *The Guardian* veel van hun informatie direct vanuit Israël, opnieuw buiten de gebruikelijke uitwisseling tussen veiligheidsdiensten om. Hun informatie bleek achteraf veelal onjuist.

De Amerikaanse politicologen John Mearsheimer en Stephen Walt noemen in hun boek 'De Israëllobby' het OSP als een van de vele voorbeelden van aan Israël gelieerde groepen en personen die het Amerikaanse buitenlandse beleid proberen te beïnvloeden. Dit OSP moest de noodzaak onderstrepen van een regimeverandering in Bagdad, zoals in de jaren daarvoor al herhaaldelijk bepleit door, onder anderen, Israëlische politici. Ze beschrijven ook pogingen het beleid te beïnvloeden ten aanzien van Iran, Syrië, Libanon, en Israël zelf.

Weinig boeken zijn onlangs in de VS onthaald op zoveel kritiek als 'De Israëllobby'. Het is, oordeelde bijvoorbeeld de 'Anti-Defamation League' (volgens de auteurs onderdeel van de lobby), „een klassieke, antisemitische samenzweringanalyse, die de canards aanvoert van de joodse macht en de joodse invloed”. Het werk zou getuigen van vooringenomenheid, selectiviteit van bronnen, compleet onbegrip voor wat leeft onder de joodse Amerikanen, onderschatting van de kracht van andere lobby's in de VS (zoals de olie-lobby), etcetera. Antisemitisch broddelwerk dus, van twee toch vooraanstaande wetenschappers.

Mearsheimer en Walt hadden die kritiek verwacht, want ze kwamen al onder vuur te liggen toen ze in 2005 een artikel wilden publiceren over hetzelfde onderwerp. Tot vervelens toe putten ze zich dan ook uit in ver-

zekeringen dat ze niets tegen joden hebben, maar wel tegen het beleid van Israël. Dat land heeft bestaansrecht, bevestigen ze keer op keer, en zoals iedere staat ook het recht om zichzelf te verdedigen. Maar het snijdt zichzelf in de vingers door de verkeerde strategische beslissingen te

De strijd tegen het moslimterrorisme wordt bemoeilijkt

nemen. En Washington loopt schade op door Israël onvoorwaardelijk te blijven steunen, waardoor het geen recht doet aan de eigen belangen van de VS in het Midden-Oosten. De strijd tegen het moslimterrorisme wordt zo onnodig bemoeilijkt, en de dreiging van Irak en nu die van Iran wordt onnodig groter gemaakt dan ze is.

De kracht van het boek zit hem in de systematische analyse, die bepaald niet het karakter heeft van broddelwerk. Mearsheimer en Walt beginnen met het vaststellen van de omvang van de Amerikaanse hulp aan Israël. Daarna onderzoeken (en diskwalificeren) ze de meest gangbare argumenten voor de opvallende omvang van die steun, concluderen ze dat er daarvoor een andere verklaring moet zijn, introduceren ze de 'Israël-lobby' als verklarende factor, en analyseren ze de werking van die lobby aan de hand van casestudies. Een honderd pagina's tellend notenapparaat ondersteunt hun argumentatie. De conclusie luidt dat de Israël-

lobby ongezonder veel invloed heeft op het Amerikaanse buitenlands beleid in het Midden-Oosten.

Die lobby is geen hiërarchisch georganiseerde club en ook geen illegale samenzwering, betogen ze. Het is een legitieme lobby zoals er zoveel zijn in de VS, bestaande uit organisaties en groeperingen die zich verbonden voelen met met een bepaald belang. Sommige deelnemers zijn joods, anderen christelijk, neoconservatief, etcetera. Ze hebben het volste recht te lobbyen voor hun zaak, alleen zouden ze in de ogen van Mearsheimer en Walt niet zo succesvol moeten zijn. Bovendien, en daar uiten ze kritiek op de werkwijze van de lobby zelf, moeten ze afzien van het diskwalificeren van politieke opposanten met aantijgingen van antisemitisme, zoals hen-zelf is overkomen.

Het zou ook beter zijn als Amerikaanse politici voor hun campagnes minder afhankelijk waren van ex-

tern geld. Want daar zit een deel van de kracht van de lobby. Niet alleen zijn organisaties als de 'American Israel Public Affairs Committee' (AIPAC) kundig in het bewerken van de publieke opinie, ook trekken ze publiekelijk de steun in aan politici die kritiek hebben op Israël. In een land waar je de verkiezingen meestal niet wint op buitenlands beleid – de huidige Irak-oorlog misschien daargelaten – is een kandidaat niet gebaat bij harde kritiek op Israël. Het levert in ieder geval gezeur op, en het veroorzaakt mogelijk ook nog eens financiële schade. Volgens ex-president Jimmy Carter komt het 'bijkans op politieke zelfmoord neer' als een kandidaat voor het Congres geen pro-Israëlisch standpunt inneemt.

Dat geldt ook voor presidentskandidaten. Zo kreeg Howard Dean in 2004 een berg kritiek over zich heen toen hij opperde dat de VS een 'onpartijdiger rol' moesten spelen in het Midden-Oosten. Gezien het ge-

'Offensief realisme' en 'balans van dreigingen'

John J. Mearsheimer (59) is hoogleraar politicologie aan de Universiteit van Chicago. Hij is gespecialiseerd in internationale betrekkingen en staat te boek als theoreticus van het zogeheten offensieve realisme. Dat gaat ervan uit dat staten streven naar meer macht, en indien mogelijk absolute hegemonie. Dat geldt ook voor democratiën, die om die reden ook onderling in conflict kunnen komen (wat veel andere politicologen bestrijden). Een van zijn bekendste werken is 'The Tragedy of Great Power Politics'.

Stephen M. Walt (62) is hoogleraar internationale betrekkingen aan de befaamde Harvard University in Boston. Hij is uitdrager van de zogeheten balans van dreigingen-theorie, waarin een inschatting van dreigingen wordt gemaakt op basis van grootte van de macht van betrokken staten, geografische nabijheid, aanvalskracht, en agressieve bedoelingen. Een van zijn bekendste boeken is 'Revolution and War' (1996), waarin hij betoogt dat binnenlandse revoluties tot internationale oorlogen leiden.

wicht van joodse kiezers in enkele cruciale staten (California, Florida, New York) kunnen ze de doorslag geven in de nek-aan-nekrace die Amerikaanse presidentsverkiezingen meestal zijn. Geen van de kandidaten neemt daarom risico's op dit terrein. Op zich lijkt dat normale poli-

Washington wilde inval in Libanon niet veroordelen

तिक, maar Mearsheimer en Walt vinden het vreemd en onwenselijk dat andere opvattingen over de Amerikaanse rol in het Midden-Oosten – die ook in ruime mate onder de Amerikaanse kiezers leven – niet gereflecteerd worden in de politieke top. Om van een stevig debat tussen beide opvattingen nog maar te zwijgen.

De vrijwel onvoorwaardelijke VS-steun aan de Israëlische inval in Libanon, vorig jaar zomer, is bij Mearsheimer en Walt slecht gevallen. Waar in Europa de buitenproportionele bombardementen, grotendeels op burgerdoelen, meteen zwaar werden bekritiseerd, bleef de Amerikaanse regering zwijgen en VN-resoluties tegen Israël blokkeren. De schrijvers betogen dat maatregelen tegen de terreurorganisatie Hezbollah, die Israëlische militairen had onthoerd, te verdedigen zijn, maar het neergooien van ruim een miljoen clusterbommen niet.

Uiteindelijk schaadde de inval Israël zelf, het aanzien van de VS, de stabiliteit van de pro-Amerikaanse

Libanese regering en versterkte het de positie van Hezbollah en Iran. Het is volgens Mearsheimer en Walt het zoveelste voorbeeld hoe steun aan Israël de Amerikaanse belangen in de regio in de wielen rijdt.

Sommige punten roepen vragen op. Zo is onduidelijk of het Amerikaanse beleid na de aanslagen van 2001 sterker onder invloed is komen te staan van de Israël-lobby, of eigenlijk meer van de neoconservatieven. Die zijn weliswaar pro-Israël, maar hebben een eigen agenda. Wat zich wrekt bij het analyseren van dit soort vragen is dat de auteurs niet putten uit gesprekken met direct betrokkenen – zoals journalisten als Bob Woodward en Seymour Hersh wel doen – maar zich volledig baseren op mediaberichtgeving en andere secundaire bronnen.

In tegenstelling tot wat veel critici beweren, schilderen Mearsheimer en Walt noch Israël noch de Israël-lobby af als kwaadwillende boosdoeners. Maar ze bepleiten terecht veel minder vereenzelviging door Washington met de Israëlische behoeften, een veel grotere druk op Israël om de nederzettingen te ontmantelen en een akkoord te sluiten over een levensvatbare Palestijnse staat, en veel meer Amerikaanse inspanning om banden aan te knopen met Arabische landen in de regio en met Iran. Na de vastgelopen Irak-oorlog is het Amerikaanse beleid in het Midden-Oosten aan zo'n grondige herziening toe. Die herziening komt er vrijwel zeker pas (als ze er al komt) als de volgende president is aangetreden. Maar die heeft met dit boek alvast een scherpe analyse in handen om op voort te bouwen.

Martijn Roessingh